

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 18.12.2024 р. №10)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «18» грудня 2024 р. № 206

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ
ПОДОЛАННЯ ПСИХОТРАВМУЮЧИХ ВПЛИВІВ НА
УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ»
*для керівників і педагогічних працівників закладів освіти
(без підвищення кваліфікації за фахом)***

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена на основі Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 № 36, Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Нова українська школа: відповідаємо на виклики», затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 28.04.2020 № 567 та відповідно до професійних стандартів «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 17.09.2021 № 568-21 «Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти»; «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 №1225 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель загальної середньої освіти».

Програма враховує основні положення Закону України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», постанови Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року №988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність педагога та з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Сучасні керівники та педагогічні працівники закладів освіти повинні бути готовими до роботи за державними освітніми стандартами в контексті реформування системи освіти, у тому числі виконання заходів щодо реалізації євроінтеграційних процесів у галузі освіти, інклюзивного підходу, посилення ролі цифрових технологій в організації освітнього процесу та активного використання технологій дистанційного навчання.

Мета освітньої програми: формування та розвиток компетентностей керівників та педагогічних працівників закладів освіти щодо системного здійснення заходів з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах війни та постконфліктний період, формування навичок ефективної взаємодії з дітьми, батьками та колегами, а також збереження емоційної стійкості та здоров'я учасників освітнього процесу.

Основні завдання:

- Сформувати навички застосування ефективних інструментів для віддаленої (онлайн) роботи.
- Ознайомити учасників із сучасними науково обґрунтованими підходами до подолання психотравмуючих впливів у освітньому середовищі.
- Розвинути навички діагностики емоційного стану учасників освітнього процесу та виявлення ознак психологічних травм.
- Навчити ефективним психолого-педагогічним методам підтримки учнів та педагогічних педагогів у кризових ситуаціях.
- Сформувати стратегії профілактики емоційного вигорання педагогів та учнів.
- Опрацювати інструменти емоційної саморегуляції та методики роботи з наслідками стресу та травматичних подій.
- Розвинути комунікативні компетентності для ефективної взаємодії з учнями, батьками та колегами в умовах підвищеного стресу.
- Зміцнити навички кризового менеджменту у керівників закладів освіти для створення безпечного та підтримувального середовища.
- Відпрацювати практичні кейси з психолого-педагогічного супроводу учнів у складних життєвих ситуаціях.
- Сприяти впровадженню програм психологічної стійкості та підтримки ментального здоров'я в освітніх закладах.

- Забезпечити обмін досвідом між учасниками для пошуку ефективних рішень у подоланні психотравмуючих впливів у школі.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- вікових та індивідуальних особливостей дітей шкільного віку.
- методів створення емоційно безпечного та сприятливого середовища для розвитку дітей;
- принципів індивідуального підходу до кожної дитини;
- особливостей організації ефективної комунікації з батьками для створення партнерської моделі виховання дітей шкільного віку;

Уміння:

- враховувати індивідуальні потреби та інтереси дітей, адаптуючи освітні програми до їхніх особливостей;
- ефективно комунікувати з дітьми, батьками та колегами;
- забезпечувати ефективну співпрацю та командну роботу з колегами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу для досягнення спільних цілей;
- створювати інклюзивне середовище, де кожна дитина, незалежно від особливостей розвитку, відчуває себе частиною колективу;
- регулювати власний психоемоційний стан та запобігати професійному вигоранню.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх учнів;
- просування національно-патріотичних та демократичних цінностей (патріотизм, відповідальність за долю держави, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність);
- інклюзія та безбар'єрність;
- партнерство з батьками та громадою.

Укладач програми	Гаркавенко Юлія Олександрівна , викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»
Найменування програми	«Психолого-педагогічні методи та інструменти подолання психотравмуючих впливів на учасників освітнього процесу»
Мета програми	Формування та розвиток компетентностей керівників та педагогічних працівників закладів освіти щодо системного здійснення заходів з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах війни та постконфліктний період, формування навичок ефективної взаємодії з дітьми, батьками та колегами, а також збереження емоційної стійкості та здоров'я учасників освітнього процесу

Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Керівники та педагогічні працівники закладів освіти		
Зміст програми	№ з/п	Тема заняття	год.
	Модуль І.		
	1.1.	Вступ до теми «Психолого-педагогічні методи та інструменти подолання психотравмуючих впливів на учасників освітнього процесу»	2
	1.2.	Педагогічна етика й етикет: створення комфортного освітнього простору	2
	1.3.	Як завдяки стоїцизму бути стійким до стресу в роботі керівника	2
	Модуль ІІ.		
	2.1.	Соціально-емоційне навчання (СЕН): дієві інструменти та практики	4
	2.2.	Упровадження здоров'язбережувальних технологій у практику роботи закладу освіти.	2
	2.3.	Тематичні вправи для організації виховної роботи з учнями під час війни	4
	2.4.	Техніки взаємодії та методи ненасильницького спілкування з учнями, профілактика булінгу	2
	2.5.	Особливості соціалізації дітей і молоді в умовах війни	2
	2.6.	Підтримка ментального здоров'я в часи війни	2
	2.7.	Арт-терапевтичні техніки у роботі із стресом та тривожними станами	2
	Модуль ІІІ.		
	3.1.	Тематична дискусія «Психолого-педагогічні методи та інструменти подолання психотравмуючих впливів на учасників освітнього процесу»	2
Обсяг програми	1 кредит ЄКТС / 30 год (26 годин – аудиторні, 4 години – керована самостійна робота)		
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	<i>Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05.</i> <i>Професійні компетентності:</i> A1 Мовно-комунікативна компетентність (A1.1, A1.2, A1.3, A1.4); A2 Предметно-методична компетентність (A2.1, A2.2, A2.3, A2.4, A2.5, A2.6, A2.7); A3 Інформаційно-цифрова компетентність (A3.1, A3.2, A3.3); B1 Психологічна компетентність (B1.1, B1.2, B1.3, B1.4); B2 Емоційно-етична компетентність (B2.1, B2.2, B2.3); B3 Компетентність педагогічного партнерства (B3.1, B3.2, B3.3); B1 Інклюзивна компетентність (B1.1, B1.2, B1.3); B2 Здоров'язбережувальна компетентність (B2.1, B2.2, B2.3, B2.4, B2.5); B3 Проєктувальна компетентність (B3.1); Г1 Прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2); Г2		

	Організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2); Г3 Оцінювально-аналітична компетентність (Г3.1, Г3.2, Г3.3); Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1, Д1.2, Д1.3); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2); Д3 Рефлексивна компетентність (Д3.1)
Форма підвищення кваліфікації	Очна, дистанційна, очно-заочна, пролонгована
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/

Модуль І.

1.1. «Психолого-педагогічні методи та інструменти подолання психотравмуючих впливів на учасників освітнього процесу»

1.2. Педагогічна етика й етикет: створення комфортного освітнього простору.

Основи педагогічної етики. Педагогічний етикет: комунікація, взаємодія з колегами та батьками, поведінка в колективі. Створення комфортного освітнього простору (фізичний комфорт, емоційна підтримка). Практичні аспекти реалізації педагогічної етики та етикету.

1.3. Як завдяки стоїцизму бути стійким до стресу в роботі керівника

Ознайомлення з принципами стоїцизму: контроль над емоціями, прийняття обставин і розуміння зони впливу. Практики стоїків для управління стресом у прийнятті рішень і роботі з командою. Використання стоїчного мислення для розвитку лідерських якостей і підтримки емоційної стійкості. Рекомендації для впровадження стоїчних принципів у щоденну діяльність керівника.

Модуль ІІ.

2.1. Соціально-емоційне навчання (СЕН): дієві інструменти та практики

СЕН-соціально-емоційне навчання, як набуття навичок розпізнавати емоції та керувати ними, ставити та досягати цілі, оцінювати точки зору інших, відчувати та проявляти емпатію до інших, формувати та зміцнювати підтримуючі стосунки та приймати відповідальні та турботливі рішення та конструктивно вирішувати міжособистісні ситуації. Компетенції та інтервенції СЕН

2.2. Упровадження здоров'язбережувальних технологій у практику роботи закладу освіти.

Упровадження здоров'язбережувальних технологій у практику роботи закладу освіти. Поняття здоров'язбережувальних технологій. Комплекс методів, заходів та практик, спрямованих на збереження та покращення фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я учнів в освітньому процесі. Принципи здоров'язбережувальних технологій. Методи та форми здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі.

Психогігієна та стрес-менеджмент. Роль педагога у впровадженні здоров'язбережувальних технологій. Моделювання здорового способу життя. Формування здоров'язбережувального середовища. Виклики та проблеми впровадження здоров'язбережувальних технологій у закладах освіти.

2.3. Тематичні вправи для організації виховної роботи з учнями під час війни

20 тем для перезавантаження виховної роботи з учнями. Пропонуються вправи з посібника «КОМПАС»: посібник з освіти з прав людини за участю молоді (практичний інструмент Ради Європи та всесвітньо визнаний ресурс, який відповідає на потребу в

цілеспрямованій освіті та навчанні з прав людини молодими людьми, для та з молодими людьми). Обговорення актуальності тем: війна і тероризм, мир та насильство, міграція, демократія, громадянство та участь, загальні права людини тощо.

2.4. Техніки взаємодії та методи ненасильницького спілкування з учнями, профілактика булінгу

2.5. Особливості соціалізації дітей і молоді в умовах війни

Висвітлення проблеми соціалізації в умовах війни в Україні. Розгляд аспектів інформаційної війни в сучасних умовах. Рекомендації щодо забезпечення емоційної рівноваги у дітей в час війни.

2.6. Підтримка ментального здоров'я в часи війни

Питання ментального здоров'я. Методи запобігання негативним наслідкам стресу. Рекомендації "піклування про власний психоемоційний стан і психологічний комфорт дитини в освітньому середовищі".

2.7. Арт-терапевтичні техніки у роботі із стресом та тривожними станами

Вплив стресу та тривожних станів на психоемоційний стан. Фізіологічні та психологічні прояви стресу і тривожності. Вплив хронічного стресу на професійну діяльність та загальне самопочуття. Методи діагностики стресових і тривожних станів. Арт-терапія як метод подолання стресу. Види арт-терапевтичних технік (малювання, ліплення, колаж, музикотерапія, казкотерапія тощо). Психологічні механізми дії арт-терапії. Практичне застосування арт-терапевтичних технік. Малювання як спосіб візуалізації емоцій і напруги. Колажування як метод роботи з підсвідомістю та пошуку ресурсів. Ліплення з глини чи пластиліну для зняття м'язового напруження. Використання музики та рухових технік для зниження тривожності. Аналіз реальних ситуацій використання арт-терапії у роботі з учнями та педагогами.

Модуль III.

3.1. Тематична дискусія «Психолого-педагогічні методи та інструменти подолання психотравмуючих впливів на учасників освітнього процесу»

Питання для самостійного опрацювання

1. Що таке психотравмуючий вплив і які його основні ознаки у дітей та дорослих?
2. Як розпізнати ознаки емоційного вигорання у педагогів та учнів?
3. Які психолого-педагогічні методи допомагають знизити рівень тривожності та стресу у дітей?
4. Які стратегії можна використовувати для формування психологічної стійкості в освітньому середовищі?
5. Як ефективно організувати підтримувальне середовище для учасників освітнього процесу в умовах кризових ситуацій?
6. Які техніки саморегуляції можуть допомогти педагогам знизити рівень стресу?
7. Яку роль відіграє колектив педагогів у подоланні психотравмуючих впливів на учнів?
8. Які інструменти арт-терапії можна застосовувати для роботи з травмованими дітьми?
9. Як адаптувати навчальний процес для дітей, які переживають психологічні труднощі?

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Барсукова, С. Ю. (2020). Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методичні рекомендації. Київ: Академія.
2. Гондарева, Г. В. (2018). Концепція розвитку емоційного інтелекту старшокласників у навчально-виховному процесі. Таврійський вісник освіти, (2), 260-264.
3. Державний стандарт базової загальної освіти: Постанова КМУ від 30.09.2020 No 898.

Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.

4. Двіжона, О. В. (2018). Психологічна служба в закладах освіти: навчальний посібник. Чернівці: Книги ХХІ.
5. Дитяча та юнацька психотерапія. Теорія і практика в сучасних наукових дослідженнях: монографія / за заг. ред. Г. Католик. (2019). Львів: Астролябія.
6. Дичківська, І. М. (2018). Інноваційні педагогічні технології: підручник (3-тє вид., випр.). Київ: Академвидав.
7. Дії населення в умовах надзвичайних, несприятливих побутових та нестандартних ситуацій: практичний посібник / М. А. Скидан та ін.; за заг. ред. М. А. Скидана. (2018). Київ: Атіка.
8. Євсюков, О. Ф., & Борисова, А. О. (2016). Основи методичної діяльності викладача: побудова і застосування ігрових технологій: навчально-методичний посібник. Харків: ФОП Бровін О. В.
9. Євтух, М. Б., Пінковська, Е. А., & Черкашина, Т. В. (2018). Методики особистісно-професійного самовдосконалення суб'єкта педагогічної діяльності на засадах самопізнання: навчально-методичний посібник. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А.
10. Зцілення травм війни: психосоціальний аспект / автор-упор. Т. Артеменко. (2022). Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради». Доступно: <http://oipopp.ed-sp.net/?q=node/76861>.

11. Карамушка, Л. М., & Шевченко, А. М. (2022). Забезпечення психологічного здоров'я менеджерів та педагогічних працівників освітніх організацій в умовах Нової Української школи: навчально-методичний посібник. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
12. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу у дітей дошкільного віку та школярів «Безпечний простір»: навчально-методичний посібник / С. О. Богданов та ін. (2018). Київ: НаУКМА. Доступно: <https://lib.iitta.gov.ua/707671/1/KRP2017.pdf>.
13. Марія, О. (2021). Дослідження синдрому вигорання. КППТ-орієнтована модель допомоги при емоційному вигоранні. Український інститут когнітивно- поведінкової терапії, (59), 2-3.
14. Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби / В. М. Горленко та ін.; за ред. В. Г. Панка. (2018). Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. Доступно: <https://lib.iitta.gov.ua/709623/>.
15. Петрушкевич, О. Ненасильницьке спілкування у школі – міф чи реальність? Доступно: <https://bit.ly/3EWB2eV>.
16. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості/стресостійкості у дітей в освітніх закладах: навчально-методичний посібник / С. О. Богданов та ін.; за ред. В. М. Чернобровкіна, В. Г. Панка. (2018). Київ: Пульсари.
17. Пітерсон, Д. (2021). 12 правил життя. Як перемогти хаос (Д. Кожедуб, пер.). 3- тє вид. Київ: Наш формат.
18. Положення про психологічну службу у системі освіти України: Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>.
19. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, (31), ст. 226. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
20. Савонова, Г. І. (2021). Розвиток емоційного інтелекту в закладі загальної середньої освіти. Лисичанськ.